

NR 1 • ÅRGÅNG 80 • FEBRUARI 2012 • SHVAT 5772 • PRIS 75 KR

JUDISK

KRÖNIKA

Purim-traditionen

är en klassisk feel good-skröna vars sensmoral – ”vi överlever våra fiender!” – värmer hjärtan hos ett folk som genom hela sin historia konfronterats med Haman i olika gestalter.

För 70 år sedan

”Skulle Judisk Krönika ledas efter ekonomiska principer, vore den mogen för nedläggning, men eftersom utgivaren är övertygad om att den har en viktig uppgift att fylla, kommer den ändå att utges – alla svårigheter till trots. Dessa svårigheter skulle dock betydligt kunna minskas med läsekretsens stöd.”

Judisk Krönika, februari 1942

Inte bara i Teheran

Rabbin Mordechai Baloi, ordförande i den israeliska ”Kommittén för bevarande av fromhet och utbildning”, har meddelat att alla som bevistar oanständiga kultur- och idrottsevenemang – till exempel fotbollsmatcher och rockkonserter för båda könen – kan komma att äventyra sina egna och sina barns möjligheter att bli accepterade i olika jeshiva-sammanhang.

”Vi sände ut fotografier på motorcyklar på kvällen före VM-finalen för att köra förbi kaféer och barer och se till att inte olovliga kontakter mellan könen förekommer där”, förklarar rabbin Baloi i en radiointervju. Han påpekar att kommittén inte har något emot fotboll i sig, utan den ”oanständiga” reklam som omger sporten.

”Ansiktet är själens spegel.”

Sveriges Radios korrespondent Cecilia Uddén har givit sin Mellanösternrapportering ett ansikte.

Koscher mobiltelefon

ETT ISRAELISKT TELEFON-bolag kan nu erbjuda sina kunder världens första kosher mobiltelefon. Den har en telefonsvarare och meddelanden på jiddisch, och

ringsignalen är en chassidisk melodi. Telefonen har ingen sms-funktion och ingen kamera, ingen uppkoppling till internet eller Facebook, det går inte heller att

mejla med den. Om den mot förmodan (och mot *halacha*, den judiska lagen) skulle användas på shabat straffas mobilägaren med en kostnad på 10 shekel (18 kronor) i minuten. Telefonbolaget

Accel Telecom försäkrar att inte ens de mest tekniskt kunniga användarna kan komma åt spärrarna och riskera att hemfalla åt det syndiga sociala nätverkandet.

I VÅR SERIE presenterar vi svenska experter som förändrar vår bild av verkligheten. Nu har turen kommit till professor emerita i straffrätt Madeleine Leijonhufvud (bilden ovan), som

EXperterna

fortsätter att kampanja för *Walter und Silvia*.

I en debattartikel i Göteborgs-Posten går hon till hård attack mot TV4:s Kalla Fakta som ifrågasatt trovärdigheten i drottning Silvias egen undersökning gjord av hovets kabinettskammarherre Erik Norberg. Enligt Leijonhufvud har Kalla Fakta ”inte kunnat påvisa att drottningens far skadat

någon, vare sig jude eller grek”. Att herr Sommerlath valde att bli medlem i nazistpartiet, stödde den nazistiska regimens utrotningspolitik mot Europas judar och deltog i ariseringen (”fabriksöverlåtelse” med Leijonhufvuds orwellska språkbruk) av det tyska samhället skall inte läggas honom till last. Det skadade ju, enligt henne, ingen.

Leijonhufvuds advokatyr är inte värdig en professor i straffrätt.

JUDISK

KRÖNIKA

Chefredaktören

Purim-traditionen bygger på en berättelse i Esters bok, som utspelar sig i Persien på kung Ahasverus/Xerxes regeringstid, för 2500 år sedan. Haman, en furste och kunglig rådgivare, vill döda alla judar i Persiska riket, men hans planer går om intet när kungens unga judiska hustru, Ester, avslöjar komplotten. Kungen tar judarnas parti när de med vapen i handen försvarar sig mot sina fiender. Och Haman blir hängd.

Detta är en klassisk *feel good*-skröna vars sensmoral – ”vi överlever våra fiender!” – värmer hjärtan hos ett folk som genom hela sin historia konfronterats med ”Haman” i olika gestalter.

Det är förmodligen detta budskap som gör vår tids Haman så upprörd. De iranska myndigheterna har beslutat att firandet av den judiska högtiden purim skall förbjudas i landet, och den legendariska drottningen Esters gravplats i staden Hamadan förlorar därmed sin status som ett turist- och pilgrimsmål.

Den statliga iranska nyhetsbyrån Fars har inför årets purim publicerat purimberättelsen och beskrivit den som ett vittnesmål om ”judisk massaker på det persiska folket”. Esters gravplats har i iranska massmedier betecknats som ”den sionistiska imperialismens utpost”. Platsen bör, förklarar regimens företrädare, bli ”a Holocaust memorial” till minne av judarnas ”iranska offer”.

Också Ahmadinejads föregångare förbjöd purim – det skedde i ett tal i Berlin den 10 november 1938, dagen efter Kristallnatten.

I år infaller purim den 8 mars – denna oskyldiga karnevalfest då barn och vuxna klär ut sig, rabbiner dricker sig fulla och gudstjänsten i synagogan fylls med glada tillrop och oväsen som skall göra det svårt att höra Hamans fördömda namn.

Trevlig helg!

6 Tripoli i en grushög – Naftali Hilger besöker ”det nya” Libyen där judar inte är välkomna.

14 ”Också när Israel skrämmer mig är det mitt hem” – Anneli Rådestad intervjuar David Grossman om att leva i en krigszon och förbli människa.

18 Simon och ekarna – Anders Carlberg ser en prisbelönad film full av klyschor om judar, göteborgare och svensk andra världskrigshistoria.

19 ”Politiska etiketter som tvingats på mig” – Lizzie Oved Scheja träffar Avigail Sperber, en israelisk ortodox aktivist för de homosexuellas rätt.

24 Åtal hänger över utrikesministern. Förr presidenten i fängelse. Vattennivån låg. Konfrontation mellan Israel och Iran oundviklig. ... men annars är det bra – Arne Lapidus Israelkrönika

26 En synagoga som blev en kyrka som blev en synagoga – Sonia Schlossman besöker den italienska staden Trani.

31 ”Forum för levande historia skall upplysa om Förintelsen” – en gästkrönika av Leif Pagrotsky

33 ”En sista resa till Sighet, min barndoms stad” – en gästkrönika av Hedi Fried

34 ”Ingen rit är så grundläggande för judendomen som om-skärelsen.” Eller? – femte delen av David Mehrs reportageserie om svensk-judiska dilemman.

**Chefredaktör
och ansvarig utgivare**

Jackie Jakubowski
judisk.kronika@tele2.se
tel: 08-660 70 62

Utges av
Stiftelsen Judisk Krönika

Redaktionsråd
Lars Dencik, David Grossman,
Peter Luthersson, Margit
Silberstein, Nina Solomin
och Peter Wolodarski

Annonssavdelning
Thomas Wolff
tel: 031 285 095
mobil: 0708 580451
thomas.jk@telia.com

**Ekonomi, administration
och prenumeration**
Dina Markovich
tel: 08-660 38 72 onsd. fred.
liat@telia.com
prenumerationspris 395 kr/år
studerande 250 kr,
till utlandet 495 kr
lösnummerpris 75 kr
plusgiro 54 120-1

Adress:
Box 5053, 102 42 Stockholm
fax: 08-660 38 72
Hemsida på internet:
<http://www.judiskkrönika.se>

Utkommer med 6 nr per år.
Nästa nummer 19 april 2012
Manusstopp 12 mars 2012

Tryckt hos Grafiska Punkten

Producerad av Gabor & Co

issn 0345-5580

Omslagsbilden

Hanoch Piven
Citera oss gärna, men ange källan.
För obeställt material ansvaras ej.
Förbehåll mot elektronisk
publicering måste meddelas av
artikelförfattaren.

Läkaren David Gerbi är libysk jude bosatt i Italien. År 1967, som tolvåring, flydde han med sin familj från hemstaden Tripoli när sexdagarskriget gav näring åt vreden mot den judiska staten och ledde till angrepp på judar i arabländerna. Judarna har en 2 300 år lång historia i Libyen. I stort sett samtliga av de cirka 40 000 judar som bodde där tvingades lämna landet. Deras egendom konfiskerades av Gaddafiregimen.

I årtal drömde David Gerbi (se artikel på sid. 10) om att kunna besöka sitt forna hemland. I en intervju i New York Times säger han att han vill bistå de nya ledarna med att återuppbygga sin barndoms förlorade Libyen. Och han vill främja en religiös dialog och tolerans mellan judar och muslimer. Hans bidrag till folkupproret under denna "arabiska vår" var att efter fyrtiofyra års exil finnas på plats i den libyska huvudstaden medan striderna pågick. Det var ingen riskfri handling. David Gerbi berättar i intervjun att hundratals Gaddafianhängare, som demonstrerade utanför hans hotell, hotade att döda honom och försökte bryta sig in. Men inte heller de som demonstrerade mot regimen visade någon vilja att välkomna Gerbi och andra judar i det "nya, demokratiska", Libyen. På de många Gaddafifientliga affischer som satts upp på husväggar i Tripoli och Benghazi framställs den hatade diktatorn som "jude", med davidstjärnan i pannan och djävulshorn på huvudet (se bild på sid. 11). Medan Natos bombflyg attackerade Gaddafis krigsmakt spred oppositionsrörelsen rykten om att den hatade diktatorn fått hjälp av Israel, både med vapen och legosoldater.

Den amerikanske journalisten Andrew Engel berättar i tidningen Forward om sitt

Att bli kallad jude är i arabvärlden den grövsta förolämpning man kan utsätta en besegrad diktator för. Till exempel Egyptens Hosni Mobarak.

samtal med en chaufför som under en händelserik resa från den tunisiska gränsen till Tripoli upplyste honom om att "Gaddafis mor var judinna". Denna information var knappast tänkt som en komplimang utan snarare, enligt den libyske mannen, förklaringen till diktatorns gränslösa ondska. Väl framme i den sönderbombade och "befriade" huvudstaden kunde Andrew Engel under en taxiresa genom Tripoli lyssna på en CD med titeln "Rap of the Libyan revolution", där alla de brott som Gaddafi begått mot sitt folk räknas upp och låten avslutas med uppmaningen till den hatade diktatorn: "Go out, you Jew!"

David Gerbis besök fick till slut hastigt avbrytas. Efter dödshot och våldsamma demonstrationer med slagordet "Det finns ingen plats för judar i Libyen" tvingades den italienska regeringen att sända ett militärplan till Tripoli för att sätta den numera italienske medborgaren i säkerhet i Rom.

Om inställningen till judar (liksom till kvinnor och religiösa minoriteter) är en måttstock på graden av demokratisk utveckling – eller åtminstone demokratiska ambitioner – då är den så kallade arabiska våren

Det är dags för ”demokratikämparna” i arabvärlden att inse att den frihet de längtat efter inte kan förenas med antisemitism.

synnerligen kall och ingen sommar är i sikte. Utvecklingen i till exempel Egypten, efter förra vårens massdemonstrationer på Tahrirtorget i Kairo och president Mubaraks avgång, ger inte heller någon anledning till optimism.

Tidskriften Jerusalem Reports korrespondent i Kairo berättar om de slagord som efter några dagars demonstrationer började dyka upp på stadens husväggar: ”Detta är slutet för judarna.” När han talade med grupper av antiregim-demonstranter fick han höra att det var Israel som organiserat den mobb som plundrat hem, varuhus och till och med Nationalmuseet. På första sidan i en av oppositionens tidningar kunde man läsa: ”Den internationella sionismen bakom inbördeskriget i Egypten”, och oppositionens företrädare hävdade att ”judarna använder Mubarak för sina planer att behärska hela Mellanöstern”.

I de regeringskontrollerade dagstidningarna hördes samma tongångar fast innehållet var tvärt om: revolutionen beskrevs som ”en israelisk komplott i syfte att återta Sinai”.

När demonstrationerna fortsatte, skylldes Mubarakregimen oroligheterna på ”israeliska agenter”. Samma slags beskyllningar serverade post-Mubarak-regeringens vice premiärminister Yehia

El-Gamal efter blodiga konfrontationer mellan muslimer och kristna kopter i Kairo och Alexandria: Allt berodde på ”judiska konspirationer”.

På samma Tahrirtorg, varifrån Cecilia Uddén i Sveriges Radio entusiastiskt rapporterade om den folkliga revolutionen, angreps och misshandlades hennes amerikanska kollega från CBS, Lara Logan, av två hundra män skanderande ”Jew, Jew!”, som av misstag tog henne för judinna.

Efter Mubaraks fall mottogs Muslimska Brödraskapets andlige ledare, schejk Yusuf al-Qaradawi, som en hjälte vid det jättelika segermötet på Tahrirtorget. Qaradawi har gjort sig känd för att – med Koranen som källa – ha försvarat självmordsterrorism. Hans uppfattning i andra frågor gör honom knappast heller till en trovärdig företrädare för de liberala värderingar som en demokratisk revolution förväntas värna om – schejken förespråkar dödsstraff för homosexuella och anser att en man har rätt att slå sina hustrur.

Nu när Muslimska Brödraskapet och andra än mer extrema islamister, i ”demokratins” namn, offentligt får framföra sitt budskap, ropar folkmassan i den stora al-Azharoskén i Kairo: ”Död åt judarna!” (Jerusalem Post 29 nov. 2011)

Att judehatet blivit en självklar del av den ”arabiska våren” bör inte överraska. Egyptierna, liksom medborgarna i alla andra arabländer, har i årtal matats med statligt styrd antisemitisk indoktrinering. Ett land som Egypten, som sedan 1979 haft ett fredsavtal med Israel, har i själva verket varit en ledande spridare av judehat i såväl statskontrollerade massmedier som populärkultur.

På 1980-talet skrev islamkännaren Bernard Lewis i sin bok *Semites and Anti-Semites. An inquiry into conflict and prejudice*: ”Idag är traditionell antisemitism en väsentlig del av det arabiska intellektuella livet – nästan i samma utsträckning som den var i Nazityskland.”

Utvecklingen har sedan dess bara accelererat med allt grövre antijudisk hatpropaganda i massmedier, skolor och moskéer. Även religiös retorik riktad mot judar och judendomen kännetecknas av antisemitiska föreställningar och fördomar.

Ingenstans i världen är Hitlers *Mein Kampf* och det ökända falsariet om judiska världskonspirationer, *Sions vises protokoll*, mer populära, och förnekandet av Förintelsen så utbredd och så allmänt accepterat, som i arabvärlden.

Samma hatpropaganda, som i årtal använts av de arabiska diktaturer som förtryckt sina medborgare och lagt skulden för alla misslyckanden på Israel och ”judarna”, har nu anammats av dem som tidigare kritiserade dessa regimer.

Först när ”demokratikämparna” i arabvärlden inser att den frihet de längtat efter inte kan förenas med antisemitism – eller kvinnoförtryck eller intolerans mot kristna kopter och andra minoriteter – kommer våren till Kairo och Tripoli och Damaskus. Inte en dag tidigare.

Stockholm den 10 februari 2012

Dar Bishi-synagogan

DET JUDISKA TRIPOLI

”Jag kom till Tripoli mitt under det folkliga upproret mot regimen då det fortfarande talades om ’det nya Libyen’ som skulle växa fram från kaoset. Men samma män och kvinnor som talade om demokrati och frihet bjöd på antisemitiska yttranden. Det fick mig att känna mig mycket mindre optimistisk om möjligheterna att något skulle kunna förändras till det bättre i Libyen efter Gaddafis fall.”

Text och bild av **Naftali Hilger**

LIGGER I EN GRUSHÖG